

Tidligere i år kom Barne- og familiedepartementet med rapporten «Tiltak for å beskytte barn mot overgrep». Her foreslås det blant annet en lovendring som sier at samvær med en forelder må opphøre dersom det ikke er til barnets beste. Rapporten er nå ute til høring. Dagens regler gir voldelige fedre rett til samvær med egne barn.

Line ble mishandlet av ekssamboeren i ti år. Nå er hun redd for hva barna hennes opplever når de er alene hos ham. Av hensyn til egen og ungenes sikkerhet, ønsker hun å være anonym.

Frykten for far

«Line» gruer seg til torsdag. Da må hun nok en gang overleve barna sine til mannen som har slått dem og mishandlet henne i årevis.

TEKST: MARTA BREEN FOTO: ANITA ARNTZEN

Når de er hos ham, får de ikke lov til å snakke med meg eller noen i familien min. Jeg får aldri vite hvor de befinner seg. Jeg sitter bare hjemme og er redd for hva som foregår. Ett av barna har flere ganger sagt at hun ikke ønsker å dra, men det er ingenting jeg kan gjøre med det. Hvis jeg ikke leverer dem fra meg, vil han hente dem med makt, sier «Line», en kvinne i 30-årene.

Hun har satt fram kaffe og småkaker, men rører ingenting. Annenhver uke besøker de tre ungene faren sin fra torsdag til søndag. Han bor et par timers kjøretur unna. Overleveringen skjer bestandig på et offentlig sted, der det er andre mennesker til stede. Ekssamboeren har kommet med så mange trusler at hun ikke tør la ham hente dem hjemme hos henne. Barna er ofte tause når de kommer hjem igjen.

- Reaksjonene kommer som regel noen dager etterpå. Da begynner det gjerne med aggresjon. De er ofte slitne og har vondt i hodet og magen. Han skjeller dem ut for den minste ting og kommer med slengbemerkinger om utseendet deres. Men de vil ikke si så mye om hvordan de har det hos pappa, sier Line.

Slått i familieselskap

Lines voldshistorie begynner i 1992. Hun er i 20-årene og stormforelsket i kjæresten. De har nettopp forlovet seg. I et familieselskap begynner de å krangle.

- Jeg husker ikke så mye av det selv, men familien min har fortalt meg det i ettertid. Etter en krangel med «Martin» utenfor huset, løp jeg gråtende inn til søsteren min. Jeg blødde fra ansiktet og skrek: «Han slo meg! Han slo meg!»

Hun låser seg inn på badet. Martin kommer etter og spør om å få komme inn. Det får han. Da de kommer ut igjen, er blod og tårer tørket bort. Line er ikke blitt slått likevel, hun har bare «falt og slått seg». Flere år senere bor hun sammen med en mann som stadig tar ut aggresjon både på henne og barna. Jevnlig tar han tak og vrir håndleddene hennes, og gjentatte ganger slår han eldstemann i hodet.

Vendepunktet kom i fjor sommer, da datteren skulle følges på skoleavslutningen. Nok en gang var huset fylt med trusler og beskyldninger.

- «Mamma, dette er andre året på rad det blir bråk på skoleavslutninga mi!» sa hun fortvilet. Det var sterkt. Der og da ble jeg fast bestemt på å gå fra ham.

Men bruddet ble vanskelig.

- «Martin» sa at dersom jeg skulle gå fra ham, måtte jeg gi fra meg ungene også. Midt i denne samtalen la han en hagle på bordet. Jeg var livredd, men klarte etter

Til tross for flere voldsanmeldelser og legerapporter ble Lines ekssamboer tåkjent samvær annenhver helg og én gang i uka. I dag står saken hennes på stedet hvil. (Bildet er manipulert.)

hvert å rømme med ungene til nærmeste krisesenter.

Her bodde de i tre måneder. Etter dette har Line vært en kasteball i systemet. Til tross for flere voldsanmeldelser og legerapporter, ble «Martin» tilkjent ordinært samvær ved en midlertidig rettsavgjørelse, noe som betyr annen- hver helg og én gang i uka.

- Da ungene kom tilbake etter det første besøket hos ham, var de redde og fortalte at han hadde sagt han skulle drepe mammaen deres. Det tok ikke lang tid før jeg så at de forandret seg etter samværene og at de mistrivdes sterkt, sier Line.

Hun bestemte seg for å holde dem hjemme.

- De ni ukene jeg klarte å stoppe samværet var de deiligste ukene jeg og ungene noensinne har hatt. Men da rettssaken endelig kom opp i desember i fjor, fikk eks-samboeren igjen tilkjent samværsrett. Bevisene holdt ikke til felle dom.

Lines historie er på ingen måte unik.

- Vi har dessverre ingen konkrete

de sakkyndige i saken var enig om at det var en stor belastning for dem å møte faren.

Ungene hadde tidligere vært vitne til at faren mishandlet moren, og skrekken var så sterk at de nå blir behandlet for angst.

Barne- og ungdomsveileder på Oslo krisesenter, Jane Hindahl, forteller at de har mange kvinnelige dagbrukere som sliter med det samme problemet.

- Hvorfor blir voldelige fedre tilkjent samværsrett?

- Jeg tror det er fordi mange politijurister, advokater og dommere ikke ser at det å utøve vold mot mor, også er å utøve vold mot barnet. Mange tror at du kan være en god far selv om du slår kona. De tenker ikke på at dette er veldig skremmende opplevelser for barnet, sier Hindahl.

Barneloven tar ikke for seg problemstillingen rundt samvær med voldelige foreldre. Det eneste som kan tydes i den retningen er følgende setning i kapittelet om samværsrett: «Avgjørelser om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo fast og om samvær, og håndteringen av slike saker, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet.»

- Alle snakker så pent om at ungene skal bli hørt, men det er ingen som hører på dem, mener Line. - Fars rettigheter går foran hele veien.

«Da ungene kom tilbake etter det første besøket hos ham, var de redde og fortalte at han hadde sagt at han skulle drepe mammaen deres.»

tall på hvor mange norske barn som sendes til voldelige foreldre. Men danske tall viser at 2,9 prosent av alle danske unger lever i familier med vold. Voldsbildet er ganske likt i Norden, så vi har ingen grunn til å tro at tallet er mindre i Norge. Det vil i så fall si at i overkant av 25 000 norske barn lever i relasjoner med en eller annen form for vold, sier Tove Smaadahl, daglig leder i Krisesentersekretariatet.

Blir behandlet for angst

I juni i år fortalte en 31 år gammel kvinne til Aftenposten at hennes unger på seks og åtte år var livredde før møtene med sin voldsdomte far. En dom i Borgarting lagmannsrett ga ham likevel rett til fire årlige samvær, selv om

Tidligere i år kom Barne- og familiedepartementet med rapporten «Tiltak for å beskytte barn mot overgrep.»

- Utgangspunktet var at statsråd Laila Dævøy fikk en rekke henvendelser fra fortvilte mødre, som fortalte at de måtte sende barna til en far de visste begikk overgrep, forteller statssekretær Hans Olav Syversen.

- Hovedpoenget med rapporten er å verne barna i sterkere grad. Det foreslås blant annet en lovendring som sier at samværet må opphøre dersom det ikke er til barnets beste. I dag er ikke dette presisert godt nok.

- I flere tilfeller har kvinnene voldsanmeldelser og legeattester uten å få gjennomslag i retten for å nekte faren samværsrett. Kommer situasjonen til å endre seg for disse kvinnene?

- Dette er jo rettssikkerhetens dilemma. Vi skal ha gode beviser slik at ikke noen uskyldige blir dømt. Dette må selvsagt balanseres. Men det er statsrådets ønske å sikre at

barnet blir vernet. Derfor er vi villig til å se på lovendringer, sier Syversen.

Rapporten er nå sendt ut til høring, og en av dem som har uttalt seg, er Tove Smaadahl.

- Vi er svært glade for at arbeidsgruppa som har jobbet fram rapporten, har funnet ut at sikkerheten ikke er god nok for unger i mange samværsaker, sier hun.

- Fars vold mot mor utgjør en konstant trussel for barnet om å miste henne som omsorgsperson. Det var behov for en rapport for å styrke barnas rettigheter. Mange blir tvunget til å ha samvær med en voldelig far, og denne rapporten er helt klar på at en voldelig mann ikke kan være en god far.

Psykisk mishandling

De fleste menn er fornøyd hvis kjæresten fjerner bildet av eksen fra lommeboka.

Andre har langt strengere krav. Line forteller om en ekstremt sjalu og kontrollerende eksmann, som gjorde at hun etter hvert ble distansert fra både venner og familie.

- Hvis jeg brukte lengre tid i matbutikken enn han mente var nødvendig, ble det bråk.

«Hvor har du vært? Hva har du gjort? Hvem har du snakket med?» Det var så slitsomt at etter hvert dro vi bestandig i butikken sammen. Vi dro også sammen til barnebursdager, skolemøter og alt annet. Det var enklest sånn. Jeg ville bare ha fred og ro.

Også overfor barna kunne han være nedlatende.

- «Er du helt idiot? Du klarer jo ingenting!»

Såne ting ropte han ofte til eldstemann og deljet til ham i hodet, sier hun, og viser deretter hvordan han vred håndleddene hennes.

- Det gjorde forferdelig vondt, men gikk mest utover psyken. Hvis jeg snakket med en annen mann, kalte han meg «hore» foran ungene. Han slang stadig dritt om barnas venner, og kalte dem «tjukke» eller «sippete». Etter hvert sluttet de å komme på besøk til oss.

Line har flere ganger ringt legen sin og besøkt den lokale helsestasjonen for å fortelle dem om situasjonen, men føler at hun har møtt liten forståelse. Hun slet også lenge med å skaffe barna hjelp til å bearbeide de vonde opplevelsene.

Flere legeerklæringer fastslår at de tre barna virker engstelige og utilpasse. Sentralsykehuset i deres hjemkommune har derfor henvist dem til barne- og ungdomspsykiatrien hvor de nå får hjelp.

- Mange barn som har vært vitne til vold, blir veldig utrygge. Spesielt de minste. Det er en del som forteller oss at de er redd for at mor skal bli drept. Og det hender ofte at de hyler hvis mor går ut av rommet. De er alltid redd for at mor skal forsvinne, forteller barne- og ungdomsveileder på Oslo krisesenter, Jane Hindahl.

Hun påpeker at omfanget av volden og

Flere legeerklæringer fastslår at Lines barn virker engstelige og utilpasse, og de får nå hjelp av barne- og ungdomspsykiatrien.

hvordan den har skjedd, er avgjørende for hvor skadet ungene blir.

- Mange mødre er flinke til å skåne dem. Og enkelte barn uttrykker ønske om å treffe far, selv om de har vært vitne til vold. Barn er jo veldig lojale, og de er ofte glad i faren sin, selv om han slår.

I Lines tilfelle har ungene selv uttrykt at de ikke ønsker å treffe faren sin.

- Burde ikke det være avgjørende i en samværssak?

- Jeg synes det. Barneloven sier også at fra barna er sju år gamle, skal foreldrene lytte til deres ønsker om hvem de skal bo hos. Dette burde selvsagt gjelde samvær også, sier Hindahl, som daglig omgås kvinner og barn som bor på krisesenteret i hovedstaden.

- Jeg mener at dommere og advokater som jobber med samværssaker, bør få mer kunnskap om hvordan det påvirker barn å være vitne til vold, og at dette vil bidra til at færre voldelige menn får samværsrett.

Anmeldelsene henlagt

Hittil er Lines voldsanmeldelser mot ekssamboeren blitt henlagt, og hun fortviler over at retten ikke tar notis av legeerklæringene som dokumenterer voldsbruk. Familievoldsforsker Kristin Skjørten ved Institutt for samfunnsforskning bekrefter at rettsapparatet ofte overser voldsanklager i slike saker.

- Det er sjelden at fars vold mot mor legges til grunn for avgjørelsen i barnefordelingssaker. Jeg vil tro at den parten som fremmer påstand om vold og overgrep, gjør dette fordi han eller hun mener det har betydning for vurderingen av den andres omsorgsevne. Men ut fra hva jeg har

funnet, er ikke voldsbruk noe som norske domstoler mener er avgjørende i slike saker.

Skjørten har nylig publisert artikkelen «Forståelse av overgrep i barnefordelingssaker».

Hun forteller at det i mange saker blir lagt fram påstander om vold, uten at dette blir kommentert fra rettens side.

- Jeg mener at domstolene prioriterer galt på dette området, ettersom barnets beste skal være det grunnleggende kriteriet i en barnefordelings-sak, sier hun.

Lines sak står i dag på stedet hvil. Hun har skiftet navn, og i april fikk hun voldsalarm av politiet. Hennes ekssamboer er blitt ilagt flere bøter, men når han betaler disse, legges sakene mot ham bort.

- Jeg føler at han betaler seg ut av all skyld, sier Line, og stumper den fjerde røyken i askebegeret. Det er vanskelig å snakke om dette, selv om det langt fra er første gang.

Foran seg har hun bunkevis med brev fra advokater, vedtak, forlik, uttalelser fra leger og psykiatere, voldsanmeldelser og utdrag fra barnas dagbok. Alt sammen er forsøk på å få eneomsorg.

- Det verste er ikke å bli trodd, at bevisene ikke holder i en rettsak. Jeg føler ofte at jeg blir avskrevet som en hysterisk mor, sier hun.

Om tre dager må hun sende fra seg barna igjen.

KK har valgt ikke å kontakte Lines ekssamboer da det var grunn til å frykte at det kunne få alvorlige konsekvenser for henne.

- Lett å sabotere

Det er for lett å sabotere samværet, mener leder i Foreningen 2 Foreldre, Rune Harald Rækken.

Han karakteriserer departementets rapport «Tiltak for å beskytte barn mot overgrep» som svak og kjønnsdiskriminerende.

- Å beskytte barn mot vold er selvsagt positivt, men hele rapporten er gjennomsyret av en forestilling om at det hovedsakelig er menn som er voldelige, og at barn må beskyttes fra samvær mot en mulig overgriper. Tanken om at mor kan være voldelig, synes å være fra-værende, sier Rækken.

Bortimot 90 prosent av medlemmene i Foreningen 2 Foreldre er menn. De kjemper for automatisk felles foreldreansvar for alle foreldre. Rækken mener at samværsretten står svakt i Norge, og at det er altfor lett for mor å sabotere samvær uten at det får konsekvenser.

- Fra USA finnes det forskning som konkluderer med at halvparten av alle overgrepsanklager

som framsettes i forbindelse med en tvist om barnefordeling er falske. Jeg tror tallet er nokså likt i Norge. Det er nødvendig å utvikle bedre kunnskap om hvordan man skiller mellom reelle og falske overgrepsspåstander, sier han. Han er kritisk til mye av forskningen om vold mot barn og kvinner, ettersom denne gjerne bygges på opplysninger fra krisesentre for kvinner.

- Krisesentrene ser det ofte som sin oppgave i første rekke å beskytte og fremme kvinnenes interesser. Og de blir derfor ofte svært partiske. Krisesentersekretariatets Tove Smaadahl blåser av Rækkens uttalelser om falske anmeldelser.

- Dette er bare sprøy! Det finnes ingen tall eller dokumentasjon som viser noe i nærheten av dette. At kvinner kommer med falske anmeldelser, er en myte man liker å opprettholde for å slippe å se den brutale sannheten i øynene. Falske volds- og voldtekstanmeldelser er et marginalt problem, sier hun.

Få mister samværet

Forsker Kristin Skjørten har undersøkt 129 ulike barnefordelingssaker fra lagmannsretten, og forteller at det i kun to av disse sakene ble fradømt samvær.

- Hvorfor mister ikke voldelige fedre samværsretten?

- Det er andre elementer som trekkes inn, for eksempel relasjonen mellom foreldrene. Hvis far var voldelig mot mor mens de bodde sammen og de nå har flyttet fra hverandre, regnes ikke volden lenger som et moment. Det samme gjelder rusbetinget vold: Dersom han har sluttet å ruse seg, tas det ikke lenger hensyn til volden som har vært, sier Skjørten.

kk